

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Redaktsiooni jõustumise kp:
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:
Avaldamismärge:

Terviseminister
määrus
algtekst-terviktekst
01.01.2024
Hetkel kehtiv
RT I, 23.12.2023, 28

Kunstliku viljastamise alane nõustamine

Vastu võetud 20.12.2023 nr 73

Määrus kehtestatakse [kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse](#) § 10 lõike 1¹, § 16 lõike 5, § 17¹ lõike 7 ja § 17² lõike 9 alusel.

§ 1. Määruse reguleerimisala

Määrusega kehtestatakse:

- 1) enne doonorlust toimuva sugurakudoonori nõustamise, enne naise kunstlikku viljastamist toimuva naise ja tema mehe või naissoost abikaasa nõustamise ning kirjaliku nõusoleku sisu ja vorm;
- 2) kunstliku viljastamise tulemusena sündinud lapse põlvnemisega seotud õiguslike tagajärgede alase nõustamise sisu, vorm ja kord.

§ 2. Sugurakudoonori nõustamine enne doonorlust

(1) Tervishoiuteenuse osutaja peab sugurakudoonori nõustamise käigus esitama doonorile enne sugurakkude eemaldamist suuliselt ja kirjalikult vähemalt järgmise info:

- 1) sugurakudoonorluse vabatahtlikkus;
- 2) sugurakkude eemaldamise eesmärk;
- 3) sugurakkude eemaldamise iseloom: anonüümne annetus, mittepartnerannetus, partnerannetus;
- 4) kulude hüvitamise korral sellekohane info;
- 5) tahteavalduse tagasivõtmine ja selle ajaline piiratus;
- 6) doonori kohta kogutavad tervise- ja demograafilised andmed ja kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse § 27 lõikes 2 sätestatud andmed vastavalt annetuse liigile ning nende töötlemise tingimused;
- 7) sugurakkude eemaldamist välistavad asjaolud;
- 8) enne sugurakkude eemaldamist ja eemaldatud sugurakkudele ette nähtud kohustuslikud laboratoorsed uuringud, uuringute tegemise tingimused ja kord ning uuringutulemustest teavitamine vastavalt annetuse liigile;
- 9) sugurakkude eemaldamisega seotud tagajärjed, terviseriskid ja -ohud, eriti munarakudoonorluse korral, ning doonori elu ja tervise kaitseks rakendatavad abinõud;
- 10) tervishoiuteenuse osutaja õigus võtta doonoriga ühendust, kui sündinud lapsel avaldub pärilik haigus;
- 11) psühholoogilise ja õigusliku nõustamise võimalused;
- 12) täisealiseks saanud kunstliku viljastamise tulemusena sündinud lapse õigus saada infot doonori kohta vastavalt annetuse liigile;
- 13) muu info, mida tervishoiuteenuse osutaja vajalikuks peab.

(2) Sugurakudoonori nõustamise käigus käsitletud info peab kajastuma kirjalikul nõusolekuvormil, mille doonor on allkirjastanud.

(3) Korduva sugurakkude eemaldamise korral, kui asjaolud pole muutunud, võib tervishoiuteenuse osutaja sugurakudoonori nõusolekul täiendavast suulisest nõustamisest loobuda tingimusel, et käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud info kajastub kirjalikul nõusolekuvormil.

§ 3. Naise nõustamine enne kunstlikku viljastamist

(1) Tervishoiuteenuse osutaja peab kunstlikku viljastamist sooviva naise nõustamise käigus esitama naisele enne igat kunstlikku viljastamist suuliselt ja kirjalikult vähemalt järgmise info:

- 1) kunstliku viljastamise vabatahtlikkus;
- 2) tahteavalduse tagasivõtmine ja selle ajaline piiratus;
- 3) viljastamine anonüümse või mittepartnerist doonori seemnerakkudega või viljastamine partnerannetusena;
- 4) kunstlikku viljastamist välistavad asjaolud;
- 5) rasestumise tõenäosus, raseduse katkemine või katkestamine ja raseduse terviseriskid;
- 6) munaraku kehaväline viljastamine ja sellega seotud terviseriskid;
- 7) viljastamine võõrast munarakust loodud embrüoga;
- 8) embrüote külmutamine;

9) kunstlikku viljastamist sooviva naise kohta kogutavad tervise- ja demograafilised andmed ning nende töötlemise tingimused;

10) doonori kohta talle avaldatavad tervise- ja demograafilised andmed ja kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse § 27 lõikes 2 sätestatud andmed vastavalt annetuse liigile ning nende töötlemise tingimused;

11) kunstlikku viljastamist soovivale naisele ja doonorile ette nähtud kohustuslikud laboratoorsed uuringud, uuringute tegemise tingimused ja kord ning uuringutulemustest teavitamine vastavalt annetuse liigile;

12) psühholoogilise ja õigusliku nõustamise võimalused;

13) täisealiseks saanud kunstliku viljastamise tulemusena sündinud lapse õigus saada infot doonori kohta vastavalt annetuse liigile;

14) muu info, mida tervishoiuteenuse osutaja vajalikuks peab.

(2) Kunstlikku viljastamist sooviva naise nõustamise käigus käsitletud info peab kajastuma kirjalikul nõusolekuvormil, mille naine on allkirjastanud.

(3) Korduva kunstliku viljastamise korral, kui asjaolud pole muutunud, võib tervishoiuteenuse osutaja kunstlikku viljastamist sooviva naise nõusolekul täiendavast suulisest nõustamisest loobuda tingimusel, et käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud info kajastub kirjalikul nõusolekuvormil.

§ 4. Mehe või naissoost abikaasa nõustamine enne naise kunstlikku viljastamist

(1) Tervishoiuteenuse osutaja peab nõustamise käigus esitama kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse §-s 17¹ nimetatud mehele või §-s 17² nimetatud naissoost abikaasale enne naise kunstlikku viljastamist suuliselt ja kirjalikult käesoleva määruse § 3 lõikes 1 sätestatud info.

(2) Mehe või naissoost abikaasa nõustamise käigus käsitletud info peab kajastuma kirjalikul nõusolekuvormil, mille mees või naissoost abikaasa on allkirjastanud.

(3) Korduva kunstliku viljastamise korral, kui asjaolud pole muutunud, võib tervishoiuteenuse osutaja kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse §-s 17¹ nimetatud mehe või §-s 17² nimetatud naissoost abikaasa nõusolekul täiendavast suulisest nõustamisest loobuda tingimusel, et käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud info kajastub kirjalikul nõusolekuvormil.

§ 5. Kirjaliku nõusoleku vormistamine

(1) Pärast käesoleva määruse §-des 2–4 sätestatud nõustamist vormistab tervishoiuteenuse osutaja valitud vormi kohase kirjaliku nõusoleku, mis peab sisaldama lisaks käesolevas määruses sätestatud ka kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse § 10 lõikes 3 ja § 16 lõikes 2 sätestatud andmeid.

(2) Kui tegemist on mittepartnerannetuse, partnerannetuse või naissoost abikaasadega, võib tervishoiuteenuse osutaja vormistada kunstlikku viljastamist sooviva naisega ühise kirjaliku nõusoleku, mille osapooled allkirjastavad.

(3) Kunstlikus viljastamises osalevad isikud annavad enne igat kunstlikku viljastamist käesolevas määruses sätestatud nõuetele vastava kirjaliku nõusoleku.

(4) Kui käesolevas paragrahvis nimetatud nõusolek tõendab lapse põlvnemist partnerannetajast või naissoost abikaasast, vormistatakse nõusoleku andjate terviseandmeid sisaldavad käesoleva määruse §-des 2–4 sätestatud nõustamise osad selle nõusoleku lisadena.

§ 6. Doonori, mehe või naissoost abikaasa ja kunstlikku viljastamist sooviva naise õiguslik nõustamine

(1) Esmane doonori, mehe või naissoost abikaasa ja kunstlikku viljastamist sooviva naise õiguslik nõustamine seoses sündiva lapse põlvnemise, selle õiguslike tagajärgede ja lapsendamisega toimub tervishoiuteenuse osutaja juures, lähtudes käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud.

(2) Kunstlikku viljastamist korraldav tervishoiuteenuse osutaja ei vastuta kunstliku viljastamise õiguslike aluste ega kunstliku viljastamise tulemusena sündinud lapse põlvnemisega seotud õiguslike tagajärgede alase nõustamise sisu eest ning soovib isikul vajaduse korral pöörduda õigusabiteenuse pakkuja poole.

(3) Doonori, mehe või naissoost abikaasa ja kunstlikku viljastamist sooviva naise esmase õigusliku nõustamise sisu on avaldatud Sotsiaalministeeriumi veebilehel ning see hõlmab kunstliku viljastamise doonori õigusi ja kohustusi ning kunstliku viljastamise tulemusena sündinud lapse põlvnemise ja lapsendamisega seonduvaid õigusi ja kohustusi.

(4) Doonor, mees või naissoost abikaasa ja kunstlikku viljastamist sooviv naine kinnitavad tervishoiuteenuse osutaja juures allkirjaga käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud infoga tutvumist.

§ 7. Määruse rakendamine

(1) Kunstliku viljastamise alase nõustamise sisu, vorm ja nõusolekuvormid tuleb viia käesoleva määrusega kooskõlla hiljemalt 1. juuliks 2024. a.

(2) Ajavahemikul 1. jaanuarist 2024. a kuni 1. juulini 2024. a võib kasutada kuni 31. detsembrini 2023. a kehtinud kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse redaktsiooni alusel valitud nõusolekuvorme niivõrd, kuiivõrd need ei ole vastuolus alates 1. jaanuarist 2024. a jõustuva kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse redaktsiooniga.

§ 8. Määruse kehtetuks tunnistamine

Sotsiaalministri 4. aprilli 2003. a määrus nr 54 „Naise ja mehe kirjaliku nõusoleku vorm kunstlikuks viljastamiseks” tunnistatakse kehtetuks.

§ 9. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2024. a.

Riina Sikkut
Terviseminister

Maarjo Mändmaa
Kantsler